

48 השעות שכל מישה

ברחוב פיו, ליד התחנה המרכזית. ריבירתי עם שני אחים אלכ-סנדר ונוח מוזס.

את אלכסנדר הכרתי מקודם. הוא היה מנהל דפוס מוזס. והרפסתי אצלו לאיפעם חוברות. את נוח היכרתי אז, אם איני טועה, בפעם הראשונה.

בפגישה זו הציעו לי נוח ואלכסנדר הצעה מפתה: לקבל את תפקיד עורך ידיעות אחרונות.

זה לא נשמע אז כליכך מוזר כפי שזה נשמע היום. ידיעות אחרונות עבר זה עתה את המשבר הנורא, כאשר עוריאל קרליבך לקח עימו את כל המערכת והקים כדלילה את העיתון המתחרה, ידיעות מעריב. בעל העיתון, יהודה מוזס, חיפש נטרות עורך. העיתונאים שהתייצבו לעזרתו בימים קשים אלה לא היו בעלי כושר מתאים. אומנם הייתי צעיר מאוד, אך שמי התחיל מתפרסם אז בחוגי המיקצוע, כי במשך כל ימי המלחמה שיגרתי כתבות קרביות לעיתון הערב של הארץ, שנקרא יוס-יוס.

לא היה לי חשק לקבל את ההצעה. אילו קיבלתי, היה עלי לנטוש את פלוגת שועלי שימשון, שהיתה אז יבתי ומישפחתי, ולנטוש את חברי במצע המלחמה, כל זה כדי לשבת על כיסא בתליאביב ולערוך עיתון, זה נראה לי מאוד בלתי-חשוב, בהשוואה לדברים הגדולים שעשיתי.

נפטרת מן הצורך להחליט, כי בעל העיתון, יהודה מוזס הוקן, שם וטו על ההצעה. מוזס הוקן היה איש דתי, ואילו אני הייתי ידוע כאפיקורוס, לוחם בדת, "כנעני" רחמנא ליצלן. (ההגדרה לא היתה מדוייקת, אך איך יכול היה מוזס הוקן להבחין בדקויות אלה?) תפקיד העורך נמסר לידי הרצל רוזנבלום, עיתונאי ותיק, מחותמי מגילת העצמאות. כעבור כמה שנים הועברה העריכה המעשית לידי רוב יורקובסקי ונוח מוזס, וההמשך ידוע.

זה לא קילקל את היחסים בין המוזסים וביני. להיפך, התקרבונו מאוד, כי היה לנו אויב משותף: עוריאל קרליבך.

קרליבך, שהיה עיתונאי מזוהר, היה בעל תכונות אנושיות שנויות במחלוקת. הוא התרגו עלי מפני שהוא התכוון בעצמו לקנות את העולם הזה מידי אורי קיסרי. כאשר הופעתי בשטח והקדמתי אותו, קיסרי מכר לי את השבועון ברצון, המערכת החדשה חוללה מהפכה בעיתונות הישראלית, וקרליבך זעם בסתר.

תחילה ניסה לצרף אותי לבית מעריב. נפגשתי עימו כמה פעמים, ביוזמתו, והוא הציע לי להעביר את העולם הזה לאימפריה של מעריב תוך שמירת עצמאותי כעורך. שקלתי את ההצעה. מבחינה כלכלית, היא היתה מפתה מאוד. יכולתי להתעשר כדלילה. אך לא האמנתי כי איש חזק כמו קרליבך יניח לי לערוך את השבועון באופן חופשי, ולכן הורעתי לו שאני רוחה את ההצעה.

קרליבך לא איחר בתגובתו. תחילה כתב מאמר ראשי ארסי נגד העולם הזה, כאשר ערכנו תחרות-פרסים שהיכתה אז גלים, הכר תרת של קרליבך היתה "פרס טיטוצ'יה". כעבור שנתיים הר-חיקלכת. באביב 1955, בשיא סירת-פירסומים שלנו על מיש-טר הטרור והשחיתות של אבא חושי בחיפה ("חושיתא"), הוגי חושי פצצות במערכת ובדפוס שלנו. איש אחד נפצע. קרליבך פירסם מאמר שבו החשיך אותנו בכך שהגחנו את הפצצות בעצי מנו, כדי לזכות בפירסומה. השכי תי במאמר שנשא את הכותרת "המיקצוע: נבל!"

מוזס

על רקע זה התהדרנו היחסים בין מישפחתי-מוזס ובינינו. ביקרתי את יהודה מוזס כמה פעמים בביתו בשרות רוטשילד פינת רחוב נחמני — בית ישן של גביר בתליאביב הקטנה, בו גרו אז גם נוח ופולה מוזס. יהודה מוזס העביר לי תצלום של קרליבך שצולם כח"ל, שבו נראה האיש בפוזה נלעגת, כ"נקמה". פירסמנו תצלום זה מדי שבוע, בכל פעם בהקשר אחר, וזה הפך לבריחה מתמשכת, ששיעשעה את הארץ כולה.

את נוח פגשתי פעמים ללא-ספור באירועים עיתונאיים. פעם ליוונו שנינו את הנשיא יצחק נבון בקאהיר, והשתתפנו בפגישה מצומצמת שערך נבון לעורכים המצריים. נוח לא אהב לכתוב, ואחרי הפגישה ניגש אליי וביקש ממני לכתוב בשבילו את הרשי-מלים שלו מהפגישה. הייתי עסוק מאוד בכתבות כתבה משלי. למרבה המזל עברה במקום מירה אברך, והיא קיבלה את המשימה על עצמה.

פעם-פעמיים רכתי עם נוח על רקע מיקצועי, אך אי-אפשר היה להישאר אותו "ברוגז". הוא היה איש חביב, תמים, פשוט ומתפייס מטיבועו. יחד עם זה היה בעל חוש מצויין וכישרון טיבועי לעסקים. הוא ירש הרבה מחוכמת-היחיים היהודית של אביו. ואילו את פולה, אשתו, אהבתי תמיד. הערכת אתה על עמידתה האיי-תנה בכל המיכתהם האישיים שעברו עליה.

היתה נחמה אחת במותו הטראגי של נוח מוזס. ערב יום-הולדתו ה-73 נפגע בחתך, ולא הרגיש מה קורה לו. הכרתו לא חזרה אליו. הוא מת בלי יסורים.

האולם היה מלא ב-800 איש, כולם בחליפות שחורות. הנשים לבשו שמלות ארוכות וחגיגיות.

שפת-הדיבור היתה גרמנית, כפי שאכן רצה הרצל. רק פה ושם דיבר מישהו עברית, השפה שהרצל התייחס אליה בסלחנות מבורחת כאל קוריוו היסטורי.

האירוע הירושלמי היה לכבוד ביקורו של נשיא גרמניה — המדינה אשר הרצל ביקש להפכה לבעלת-החסות על מדינת-היהודים דוברת-הגרמנית שתקום בארץ-ישראל.

הכל היה כפי שהרצל רצה. נערך קונצרט תרבותי. בזמן הנגינה לא נשמע אף רחשוש אחר. בהפסקות בין הקטעים השתעלו הכל, כאילו לפי פקודה. כאשר יצא הקהל בתום הקונצרט, בסדר מופתי, שורה אחרי שורה, מבלי להידחף, חלילה, לא היה צורך לטאטא את הריצפה.

היו באולם הרבה מאוד ראשים לבנים. גם הרבה קרחות. וגם כתריסר כיפות.

כמעט כל הנוכחים היו ייקים — החל בארון השופט העליון גבריאל בכ וכלה בארון העורך הראשי גרשום שוקן. היו גם כמה יהודים ממוזרח-אירופה, ששייכו את עצמם לחוג-התרבות הגרמני. עבורם המצאתי מילה חדשה: פולקסייקים. (בימי הרייך השלישי נספחו לעם הגרמני מיליוני פולנים, צ'כים ואחרים שדיברו גרמ-דרומית.

אורי אבנרי

יונתן אישי

נית, אלה נקראו "פולקסדיוטשה", גרמנים על פי ההשתייכות לעם. להבדיל מייכסדיוטשה, גרמנים שהיו אוזחי הרייך).

היו כמה נספחים מבני עדות-הימורה, אליהו נאווי, ראש עיריית באר-שבע, יליד עיראק, נשא את ברוריה הבלונדית תכולת-העיניים, שהיא ממוצא גרמני. העיתונאי גידעון ברלי, ממוצא גרמני, נשא את עשירה, שהיא ס"ט, בת הדרר השמיני בארץ. והיה גם זוג תימני טהור: ראש לישכת נשיא המדינה, עמי גלוסקא, ואשתו, ראשיה-משלה בא בגפו, אך שר-הביטחון הביא את אשתו, לאה רבין, לשעבר לאה שלוסברג, מהעיר קניגסברג, בירת פרוסיה המזרחית.

הרצל היה נהנה. הוא היה נהנה גם מאישיותו של ריכארד פון-וייצקור, אציל גרמני עתירת-תרבות, מן הסוג שהיה אהוב במיוחד על זוהרה-הציננות.

תיבת נוח

באחד הימים בקיץ 1948 הוטלה עליי משימה בלתי-שיגרנית מאוד.

נקראתי להתייצב במפקדת-הגדוד, שכנה בבית נוש ליד הכפר סואפיר. (אין טעם לחפש את הכפר במפה — הוא נמחק מזמן מעל פני האדמה.)

באותם הימים התגאינו מאוד בפלוגתנו, פלוגת שועלי-שימי שון, סירת-הג'יפים של גדוד 54 של חטיבת גיבעתי, שהשתתפה בכמה מן הקרבות המכריעים בחזית המצרית. והנה הופיעו בעיתוני תל-אביב כתבות שייחסו את מעשינו, וגם את השם שלנו (שהוענק לנו כתואר-כבוד אחרי מיבצע מסויים) ליחידה אחרת לגמרי — גדוד 89 של משה דיין, שגם הוא צוייד בג'יפים נושאי-מיקלעים. כבר אז היה לדיין הכישרון המיוחד למשוך אליו את תהילת הוולת.

"קח ג'יפ", אמרו לי, "ואת הטומי הוה, ותכריח את העיתונים לתקן את השערוריה הזאת!" טומי-גאן, תתימיקלע מדגם תומפ-סון, היה אז סמל-יוקרה בצה"ל, שיא השוויון והרושם של מפקרים. והפקרת נשק נדיר זה בידי טוראי כמוני הדגישה את חשיבות המשימה.

אחרי כמה ימי-קרב היתי מלוכלך, לבוש במדים מטונפים, בלתי-מגולח מזה כמה ימים (לא היה לי עדיין זקן), וכך התייצבתי במערכות העיתונים בתל-אביב. דפקתי על השולחנות והשגתי מן העורכים המבוהלים-מעריצים הבטחה לתקן את המעוות.

בין השאר ביקרתי במערכת ידיעות אחרונות, ששכנה אז

לולא היתה הפרשה כולה כליכך טראגית, הייתי פורץ בצחוק למיקרא הורעתי של משה ארנס, ממלא-מקום שרה-חנן, בעיקבות הרצח של המטיילים נסיני. ארנס תבע ממשלת-מצריים למסור לו "תוך 48 שעות" דוח מפורט ומדוייק על אשר קרה, התביעה הועברה באמצעות השגריר הישראלי בקאהיר.

הודעה מסוג זה נמסרת, נדרך כלל, ערב מלחמה, וקוראים לה "אולטימטום" (מלאטינית: הכי אחרון). למשל: נוויל צ'מברליין, ראש ממשלת-בריטניה, הודיע לאדולף היטלר ב-3 בספטמבר 1939 שאם עד השעה 11.00 לא יודיע על נסיגת הצבא הגרמני שפשל לפולין, תהיה בריטניה נתונה במצב-מלחמה עם גרמניה. האולטימטום של ארנס היה חסרת-תוכן, כי מאחוריו לא עמד שום איום. הכל ידעו שממשלת-מצריים אינה אשמה בתקרית, וכי

ישראל לא תנקוט שום עיצומים ולא תפציץ את מיפקדת הצבא המצרי בקאהיר. כלומר: מיסמך ריק מתוכן, תרגיל מקומי ביחסי-ציבור של "מישה".

אבל לא זה היה הצד המצחיק, אלא הדגש על "48 שעות". ברור לגמרי כי מישה ארנס לא היה מעולם כמצריים, וכי רמיונו צר מדי מכדי להבין את השכנה הי-דרומית.

כ-48 שעות אפשר לעשות כמצריים הרבה, למשל: להשיג חמש שיחות טלפוניות (או שבע, אם יש מזל), או לקבוע פגישה

עם פקיד בינוני, או להעביר טלסק לניו-יורק, אך לא הרבה יותר. • מילוי האולטימטום של ארנס היה מחייב ודחופים כלהלן: העברת הדישה מירושלים לשגרירות הישראלית בקאהיר — שעה. העברת הדישה עליידי השגריר לשר-החוז המצרי בשעה פנים-אליפנים — שלושה ימים עד שבוע. העברת עליידי השר לנשיא מובארק, רק הוא לבדו יכול להחליט — יומיים עד שבוע. גיהול החקירה במקום, גביית העדויות, גיבוש גירסה מוסמכת עליידי השילטונות השונים, העברת הדוח מדרג לדרג, עד לנשיא — חודש עד חצי שנה. העברת הדוח מהנשיא לשר-החוז — יומיים. משר-החוז לשגרירות — שלושה ימים עד שבוע. מהשגרירות לירושלים — שעה. נא לסכם.

בעיני מצרי, הדישה לעשות את כל אלה תוך 48 שעות נשמע כטירוף ישראלי אופייני.

מישה ארנס שייך לתרבות האירופית-אמריקאית. יש לו מנטי ליות מסוימת. בינו לבין מצרי, שיש לו תרבות ערבית-אפרי-קאית, רובצת תחום שאין עליה גשר, מלבד גשר של הבנה וכוח דמיון. שתי תרבות אלה חסרות לגמרי לפרופסור האווירונאוטי. אחרת היה נמנע גם מהרבה דברים אחרים שהוא עושה.

מהרגע הראשון שבו דרכה רגלי על אדמת מצריים הייתי מודע להבדל העצום בין שתי התרבויות, ממילא גם בין המנטליות של שני העמים. הגעתי למסקנה שבכורה של כל תרבות עומדת תפיסת-הזמן. למדינה המצרית היסטוריה רצופה של 8000 שנים. ישראל, יחד עם הישוב העברי שקדם לה, קיימת זה 100 שנים. נחמד לדבר על "עם עתיק-יומין", אך זהו מושג ערטילאי.

לישראל אין זמן. הוא חושב במושגים של שעות ודקות. הוא עצבני. למצרי יש הרבה מאוד זמן. הוא חושב במושגים של דורות. הוא נינוח.

כפי שפיר מצרי אומר "חמש דקות", הוא מתכוון לומר "קצת זמן", וזה יכול להיות משהו בין שעה לשלוש שעות. יתכן כי היחס לחייראם קשור גם לתפיסת-הזמן. שנות-חייו של אדם הן כאין וכאפס לעומת הנצח, אנשים נולדים ומתים, והכל הוא כידו אלה, שהוא ניצחי. היחס למוות הוא בגדר השלמה פטליסטית.

גם אני נחזרתי עד למעשה נפשי כשראיתי את חוסני מובארק אומר לעיתונאי, ששאל אותו על תקרית-הרמים, "זה דבר קטן". בעיני ישראל, היגת שביעה ישראלים אינה דבר קטן. זה דבר גדול מאוד-מאוד. בעיני מצרי, גם הריגת שביעה מצרים זה דבר קטן. הן המצרי הוא עם של יותר מ-40 מיליון, הגדול בקצב של שלושת-רבעי המיליון מדי שנה. אנשים מתים ממחלות, מתאר-נות ומסיבות רבות אחרות, כדצון אלה. או חייל משתגע, כמה אנשים נהרגים, "דבר קטן". כך חושב המצרי.

אלה הם פערים של תרבויות, שאי-אפשר להתעלם מהם. הם קיימים. כאשר אנחנו כורתים שלום עם עם כלשהו, עלינו להבין מראש כי פערים אלה יישארו בעינם. שלום אינו מביא עימו טישטוש ההבדלים התרבותיים-דיוחניים. המצרים לא הפכו לישראלים, כאשר חתמו על הסכם-השלום עימנו, ואנחנו בוודאי לא הפכנו למצרים.

אין פירוש הדבר שעלינו להסכים ליחס של זילזול כחייראם, כאשר זה נוגע לאזרחים שלנו, או שעלינו לקבל את מושגי-הזמן של מצריים. אך אין גם טעם להתעלם מהבדלים אלה. התרבות המצרית היא רבת-יחן, ויש בה קסם מיוחד. אך היא שונה מתרבותנו.

אני מציע למישה ארנס שלא לשלוח אולטימטומים (כן, אני יודע שצריכים להגיד "אולטימטה", אך מי בינו?) למצריים, כי זוהי אומה מאוד-מאוד גאה וחורה לכבודה. ואני מציע גם שלא לקבוע גבולות-זמן של 48 שעות לדישה כלשהי, אלא אם כן זוהי חומנה לכוסית-הבית-מלון באלכסנדריה.

VOLKS—JECKES

אילו התגשם חזונו של הרצל, מדינת-ישראל כולה היתה נראית כמו יאטרוני-ירושלים ביום החמישי שעבר.

ארנס